

ЛІТЕРАТУРА

1. Методи та технології роботи соціального педагога : навч. посіб. / [авт.-уклад.: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник.]. – К. : Вид. Дім «Слово», 2011. – 496 с.
2. Соціальна педагогіка : технологічний аспект : наук.-метод. посіб. : у 2 ч. / [С. Я. Харченко, Н. П. Краснова, Л. П. Харченко та ін]; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. – Ч. 1. – 383 с.
3. Формування здорового способу життя підлітків / [упоряд. А. Ю. Сирова]. – Х. : Веста : Вид-во «Ранок», 2008. – 160 с. – (Класний керівник).

РЕЗЮМЕ

Н. А. Литвинова. Анализ состояния профилактики наркотического поведения подростков в деятельности общеобразовательной школы.

В статье представлены результаты анализа реальной практики осуществления профилактики наркотического поведения подростков в деятельности педагогического коллектива общеобразовательной школы. Определены достижения и недостатки действующей системы профилактики.

Ключевые слова: наркотическое поведение подростков, педагогический коллектив, профилактическая деятельность.

SUMMARY

N. Litvinova. Analysis of drug prevention of adolescent behavior of secondary school.

The paper presents an analysis of the actual practice of drug prevention behaviours of adolescents in secondary school teaching staff. Identified achievements and shortcomings of the current system of prevention.

Key words: drug behaviours in adolescents, teaching staff, prevention activities.

УДК 159.925.5/165.742

О. І. Макух, С. І. Куца

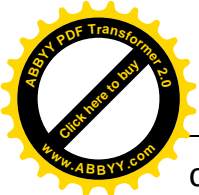
Національний університет біоресурсів і природокористування
України «Бережанський агротехнічний інститут»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ

У статті проаналізовано проблеми, пов'язані з розвитком людини в сучасному суспільстві й порушенням цінностей гуманістичного світогляду. Звернена увага на основні фактори зміни процесу саморозвитку людини, які відбулися під впливом глобалізації. Обґрунтовано можливі шляхи формування гуманістичного світогляду людини в сучасних умовах.

Ключові слова: гуманізм, суспільні відносини, глобалізація, цивілізація, культура, саморозвиток, людина, особистість, гуманістичні цінності.

Постановка проблеми. В епоху зростання глобалізаційних процесів, матеріально-технічних можливостей суспільства втрачається природна форма існування людини, яка призводить до виникнення численних і загрозливих небезпек, серед яких – гуманізація суспільних відносин як умова виживання людства. Серед характерних закономірностей цієї проблеми

суттєвою є невідповідність системи моральних засад і швидкого розвитку організації суспільства технічним можливостям цивілізації, що неминуче призводить до руйнування умов життя людини у співіснуванні з природою.

Епоха споживацького матеріалізму, популяризація культу «модної людини» через мас-медійний простір, поведінку окремих осіб у ці зразки сучасної людини вкладає силу її фінансових можливостей і споживацького інтересу, здатності бути оперативним, мобільним з економічними і організаційними можливостями тощо. Водночас у способі та самоорганізації життя сучасної людини не знаходимо пріоритетного завдання щодо формування гуманізму стосовно до себе та інших.

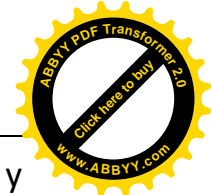
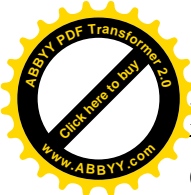
Доцільно констатувати, що гуманізація особистості, гуманістичне навчання і виховання мають певний усталений зміст, який прописаний у різноманітних засадних освітянських, політичних та інших програмах, що їх дотримання та виконання стає дедалі не пріоритетним завданням для суспільства, а тільки обов'язковою нормою для сімейного виховання, які у свою чергу вибудовують особливості виховання поколінь з реалій сьогодення.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретико-методологічним підґрунтям дослідження стали: науково-психологічні положення щодо розвитку особистості, та соціальна ситуація розвитку людини (Л. С. Виготський, Г. С. Костюк та ін.); гуманістичні теорії дослідження розумової саморегуляції та ставлення людини до самої себе (К. Роджерс, А. Маслоу, Ш. Бюлер та ін.); теорія навчання та розвитку (В. В. Давидов, Г. С. Костюк, С. Д. Максименко, Н. В. Чепелева); принцип єдності свідомості й діяльності (С. Л. Рубінштейн, О. М. Леонтьєв, М. Й. Боришевський).

Мета статті – проаналізувати фактори формування гуманістичного світогляду людини в сучасних умовах життя і розвитку.

Виклад основного матеріалу. Проаналізувавши сутність цих суджень, нами було використано пізнавальну інформацію з психологічного словника щодо змісту поняття гуманізм, яке пояснюється як відображення високого рівня свідомого ставлення людини до людини та проявляється у глибокій повазі до неї та її гідності, в активній боротьбі проти всіх форм людиноненавистності. Як прояв особистості становить знання життя, морально-політичних почуттів, позитивного відношення до людей, їх життя та діяльності, людинолюбства, душевної теплоти [6, 116].

Сутнісний зміст цього поняття доводить, що засадами гуманістичного розвитку особистості є моральні норми і ціннісна система установок людини на соціальні об'єкти, представлена у свідомості переживаннями

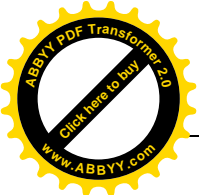
співчуття і задоволеністю спільних інтересів, співучасті, допомоги у спілкуванні та діяльності.

Гуманістична психологія намагається вивчити та проаналізувати людське буття, зрозуміти систему позаособистісного існування через колективне несвідоме, культурне несвідоме, особистісне несвідоме, тривожні конфлікти і проблеми, фантазійні уявлення про те, якими ми бажано бути [5, 525].

З'ясовуючи теоретичну складову гуманістичного світогляду, вважаємо за доцільне визначити позитивні та негативні соціальні фактори їх впливу на процес формування людини.

Як відомо, на шляху всебічного розвитку особистості зустрічаються дисгармонійні процеси, які пов'язані з масштабними цивілізаційними впливами, де втрачається творчість та індивідуальність людини. Саме тому альтернативою саморуйнування мають стати «якісні стрибки в розвитку» як прояв адаптації людства до своїх зрослих технологічних можливостей [3, 73]. Одним із таких стрибків мало б бути істотне посилення впливу гуманістичного світогляду на свідомість і поведінку людей. Теза про «якісні стрибки в розвитку» належить А. П. Назаретяну, унікальність нинішньої епохи він убачає «у тому, що глобальне самознищення цивілізації є можливим, по-перше, за дуже короткий час і, по-друге, внаслідок обмеженої кількості індивідуальних дій. Із збільшенням технологічної міці зростає залежність соціальної системи від масових та індивідуальних психічних станів» [3, 144].

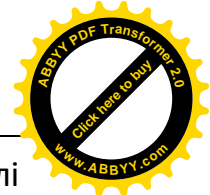
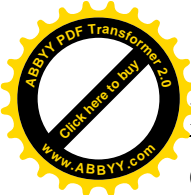
Проблему гуманізації суспільних відносин сучасного світу можна проаналізувати у співіснуванні і взаємодії трьох типів цивілізацій. Перший – це аграрний тип, за якого основні види праці й головні джерела суспільного багатства зосереджені в сільськогосподарській сфері, причому способи діяльності та й сам спосіб життя людей мало змінюються протягом століть; тому таке суспільство називають ще традиційним. Другий тип цивілізації – індустріальний, де провідну роль відіграють промислове виробництво і люди, які обслуговують його, володіють необхідними для цього професійними знаннями, вміннями і навичками [7, 75]. У період розвитку найбільших країн світу відбувається перехід до нового типу цивілізації, більш динамічного порівняно з індустріальним. Цей тип називають постіндустріальним, або інформаційним. За таких умов від людей дедалі частіше вимагають не лише конкретних знань, а й здатності до творчості та продуктивної співпраці з іншими людьми, до прийняття інших рішень. Можна відзначити, що на особливу увагу заслуговує здатність до самостійного оволодіння новими знаннями і вміннями.

Перехід до постіндустріального суспільства створює нові проблеми. Найгострішими постають суперечності всередині соціумів, тобто національних суспільств. Тому для українського суспільства необхідним є дотримання національних традицій та перехід до інформаційної цивілізації. На думку, Г. Балла, розвиток гуманізації суспільних відносин повинен бути спрямованим передусім на сферу освіти і виховання молодого покоління. Адже освіта покликана стати потужним фактором трансформації суспільства. В нашу епоху доречними стають слова К. Роджерса: «Інтелектуальна жорстокість і звужене учіння – найнадійніші шляхи до всесвітньої катастрофи» [4, 59.]. Відповідно реформування освіти потребує гуманістичної орієнтації.

У психолого-педагогічному сенсі провідна ідея гуманізації освіти визначається як орієнтація цілей, змісту, форм і методів особистостей, що навчаються, з метою стимулювання і гармонізації їх розвитку, при цьому органічною складовою гуманізації освіти постає її гуманітаризація. Гуманітаризація сприяє самовизначенню особистості у духовній культурі – національній і світовій. Тому пріоритетом освітньої політики в Україні проголошується, як указує В. Г. Кремень, «утвердження гуманістичних цінностей освіти, її спрямованості на розвиток особистості» [1, 5]. «... Дедалі більшого значення у реформуванні освіти, – стверджує С. Д. Максименко, – надається послідовній реалізації в ній особистісного принципу, маючи на увазі надання дійової допомоги повноцінному розкриттю продуктивних можливостей кожного учня (студента тощо) в їх індивідуальній своєрідності, та стимулювання гармонійного розвитку (і саморозвитку) особистості» [2, 7]. Слід відзначити, що гуманітаризація освіти з предметно-змістовного принципу навчання основ наук повинна бути спрямована на вивчення цілісної картини світу, зокрема світу культури, світу людини, на формування в молоді гуманітарного й системного мислення, особистої зрілості навчаючих, розвиток їх творчих здібностей. Гуманітаризація освіти передбачає зміни у змісті навчання з відображенням у доступній формі світової філософської та загальнокультурної спадщини, філософських та етичних концепцій, історії науки, а також передбачає підвищення в навчальному процесі статусу гуманітарних дисциплін за радикального їх оновлення.

Зміна життєвих контекстів людського існування, яка пов'язана з глобалізаційними проблемами, стосується її до екологічного фактору. Інтенсивне освоєння людством за допомогою науки і техніки навколишнього середовища призвело до втрати однієї з базових

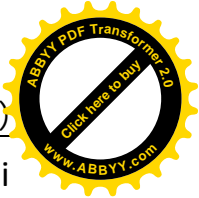
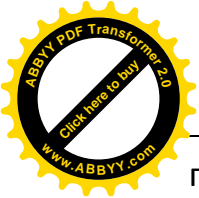

світоглядних дихотомій – дихотомії природи і культури. Природа дедалі більше перетворюється сьогодні в один з елементів культури. Включення природи як блага у процес соціального обміну руйнує межу реальності людини як суб'єкта. Така особливість призводить до гомогенізації, одноманітності світу. На початку 30-х років XX ст. К. Ясперс зазначав: «Об'єднання людей земної кулі спричинилося до процесу нівелювання, який ми розглядаємо з жахом. Загальним сьогодні завжди стає поверхове, нікчемне і байдуже... Культури, що склалися, відриваються від власного кореня і спрямовуються у світ технічно обладнаної економіки, у порожню інтелектуальність. Цей процес лише розпочався, але кожна людина, навіть дитина, втягнута у нього. Захоплення розширенням простору вже починає перетворюватися у відчуття його тісноти...» [7, 75].

Стрімкий розвиток інформаційної революції випереджає еволюційно сформовані пристосувальні, адаптивні можливості людини. Труднощі в сумісності психофізіологічного потенціалу людини з вимогами сучасної техніки і технологій аналізуються як теоретично, так і практично. Безперервні зміни способів виробництва і споживання знецінюють набуті знання і стійкий професіоналізм, вимагаючи постійних зусиль для перекваліфікації та для пристосування до вимог часу. Саме ті, хто не встигає за вимогами часу, не сприймає інформаційний тиск, може стати причиною кризи особистості, замкнутості, депресії, розвитку психічних захворювань. У світ разом з комп'ютеризацією входить новий вид реальності – «віртуальна реальність», штучне псевдосередовище, з яким спілкуєшся, як із справжнім. Таке нове технологічне середовище справить потужний вплив на людську психіку. Сьогодні це проявляється у феномені комп'ютерних ігор і повної заглибленості у «віртуальну реальність». Таким чином, впливовість сучасної глобалізації на людину формує «одновимірну людину» – людину, «запрограмовану» суспільством на певні потреби. В основному це потреби споживання продуктів, у тому числі інформаційних. Стаючи залежною, людина відчужується, втрачає можливість впливу на соціальне середовище, власну ситуацію, власне життя. Проаналізувавши духовну ситуацію минулого століття, К. Ясперс приходить до висновку, що «сучасну людину постійно супроводжує раніше невідомий жахливий страх перед життям» [7, 76].

Проте однією з найнебезпечніших проблем сучасного глобального світу, є проблема «втручання» в сутність людини. Наука вже не задовольняється досягненням контролю над середовищем, у якому живе людина, але має шанси маніпулювати самою людиною. Відбувається

процес відчуження науки від людини. Сучасні наукові відкриття дедалі більше стосуються сфери того, чим людська істота є і чим може стати. Зокрема активно використовуються програми розкодування генного коду людини. Непередбачуваними є наслідки таких нових досягнень науки і техніки, як клонування людини, підвищення рівня людського інтелекту й створення штучного інтелекту, втручання у фізичний вигляд людини тощо. Не слід забувати й про те, що кризовий стан спричинений не наукою, а діяльністю людини, керованою системою цінностей техногенної цивілізації.

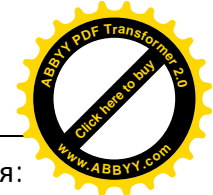
Систематизація емпіричних методів дослідження, а саме бесіди та опитування студентів, дозволила нам обґрунтувати такі міркування. Серед значної кількості сучасних молодих людей стають невідомими, призабутими, а інколи позбавлені правильного змісту поняття гуманності, гуманного ставлення до людини, а спілкування з такими людьми висуває на перший план меркантильний, споживацький інтерес у системі взаємовідносин та у способі вирішення життєвих питань. Тому нами в подальшому будуть використовуватися апробовані методики з проблем дослідження гуманістичного світогляду, мета яких ґрунтуватиметься на статистичній констатації проблеми.

Висновки. Доцільно збільшувати та розширювати тематичні виховні години з питань гуманітаризації навчального процесу та змінювати інформаційні інтереси молодих людей, завбачливо спрямовувати їх на систему людських взаємовідносин.

Важливість зазначеної проблеми викликає турботливе ставлення не тільки з боку педагогів, психологів, соціологів, а й стає предметом дискусії релігійних та громадських діячів. У зв'язку з цим дедалі частіше зазначається про те, що людство повинно віднайти конструктивні рішення. Один із прикладів такого конструктивного реагування – формула Іоана Павла II, який закликав до солідарності, до об'єднання в позитивному сенсі. Розв'язання глобалізаційних проблем існування людини можливе за дотримання етичних принципів та звернення до релігійних норм. Проте людство повинно усвідомити важливість гуманістичних цінностей, особливо таких етичних категорій, як «взаємопов'язаність», «взаємозалежність» та «спільність».

ЛІТЕРАТУРА

1. Кремень В. Г. Освіта в Україні: стан і перспективи розвитку / В. Г. Кремень // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць / [за ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало]. – К., 2001. – Ч. 1. – С. 57–69.
2. Максименко С. Д. Передмова / С. Д. Максименко // Гуманістична психологія: Антологія : [у 3 т.] / [за ред. Р. Трача, Г. Балла]. – К. : Форум, 2001. – Т.1. – 302 с.
3. Назаретян А. П. Архетип восставшего покойника как фактор социальной самоорганизации / А. П. Назаретян // Вопросы философии. – 2002. – № 11. – С. 71–150.

4. Роджерс К. Вчитись бути вільним / К. Роджерс // Гуманістична психологія: Антологія: [в 3 т.] / [за ред. Р. Трача, Г. Балла]. – К. : Форум, 2001. – Т. 1. – 207 с.
5. Романець В. А. Історія психології XX століття : навч. посіб. / В. А. Романець, І. П. Маноха. – К. : Либідь, 2003. – 992 с.
6. Словарь практического психолога / [сост. С. Ю. Головина]. – Минск : Харвест, 1998. – 800 с.
7. Ясперс К. Духовная ситуация времени / К. Ясперс. – М. : МТУ, 1990. – 173 с.

РЕЗЮМЕ

Е. И. Макух, С. И. Куца. Современные тенденции формирования гуманистического мировоззрения молодого человека.

В статье проанализированы проблемы связанные с развитием человека в современном обществе и нарушением ценностей гуманистического мировоззрения. Значительное внимание обращено на основные факторы изменений в процессе саморазвития человека, которые произошли под влиянием глобализации. Обоснованы возможные пути формирования гуманистического мировоззрения человека в условиях современности.

Ключевые слова: гуманизм, общественные отношения, глобализация, цивилизация, культура, гуманистического мировоззрения, саморазвитие, человек, личность, гуманистические ценности.

SUMMARY

Makukh O., Kutza S. Modern tendencies of young person humanistic outlook forming.

The problems related to the human's development in modern society and violation of values of humanistic philosophy of life are analysed in this article. Considerable attention is paid to the main changing factors in the process of human development ; human factors influenced by globalization. The authors are trying to describe possible ways of forming a person's humanistic world view in modern conditions.

Key words: humanism, social relations, globalization, civilization, culture, self development, person, personality, humanistic values.

УДК 364–787.26:347.637–053.81

Н. О. Островська

Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ З ФОРМУВАННЯ УСВІДОМЛЕНОГО БАТЬКІВСТВА МОЛОДІ

У статті проаналізовано зміст соціально-педагогічної діяльності громадських організацій з формування усвідомленого батьківства молоді як суб'єкта територіальної громади; визначено соціальний, правовий, психологічний та педагогічний аспекти формування усвідомленого батьківства молоді в діяльності громадських організацій.

Ключові слова: усвідомлене батьківство, територіальна громада, формування усвідомленого батьківства молоді, неурядові організації.